

ŠOLSKI PRIJATEL.

Izhaja vsak torek na pol polu in velja na leto 2 fl. 12 kr. po pošti, 1 fl. 36 kr. brez pošte.

Číslo 31. V torek 1. avgusta 1854. III. tečaj.

Šolske misli.

Pogovor dveh učiteljev.

III.

Učitelj Blagoljub pride zopet k svojemu prijatlu učitelju Bogomiru, in ko se eden drugega prav ljubeznivo pozdravita, se zopet tako le pogovarjata:

Bogomir. Kaj si vendar delal, ljubi moj, da te že tako dolgo ni k meni bilo?

Blagoljub. Sim šel, kakor pravijo, s trebuhom za kruhom. Kdor skuša, pač dobro vé, kako se zdaj tesno živi, posebno pa mi učitelji s pičlimi dohodki. Jaz za moj del ne potrebujem ravno veliko, in vendar nisim mogel zadnje dva mesca pri toliki dragini z zgolj učiteljskimi dohodki opraviti, in sim bil primoran tedaj tudi se z drugimi zaslužki pečati. Prevzel sim več tako imenovanih inštrukcionov, s kterimi sim se dan na dan po več hišah in po več ur mudil in ubijal. Tako mi je tedaj ves čas, kar mi ga je čez šolske ure ostalo, popolnoma stekel.

Bogomir. Verjamem ti, kar praviš. Marsikterim učiteljem se zdaj res prav pljovko godi. Tudi meni pride včasih precej tesno, toda Bog mi vselej na prav čudno vižo iz zadrege pomaga. Z drugimi zaslužki se pečati pa me nikoli ni veselilo, zato ker sim se bal, da bi ne bil zraven njih sebe in šole preveč pozabil in zanemaril.

Blagoljub. Ljubi moj, pomisli, da sila kola lomi, in taka je bila pri meni, ako ne, bi se gotovo ne bil postopil in prevzel težavnih in nadležnih inštrukcionov.

Bogomir. Bog obvari, ljubi brate, da bi ti to kaj očital. Tudi jaz bi bil na tvojem mestu tako naredil. Ako že mora učitelj zaslužkov iskati, je zmiraj boljše, da si jih po svojem stanu z učenjem pridobuje, kakor z drugimi rečmi, ki ne gredo k njegovemu poklicu. Tako, postavim, sim slišal že večkrat od nekterih učiteljev, kako da se prav obširno z kotno pisarijo pečajo, da hočejo celi dohtarji in pravdarji biti itd. Od drugih se zopet pripoveduje, kako verlo da kupčujejo, barantajo itd. Res je, da to prinese marsikteri krajcarček v učiteljev prazen žep, toda škoda, ki jo mladina in šola in tudi sam po drugej strani terpi, je pač veliko večja in hujša, kakor pa še tako obilni zaslužki, ki se z učiteljskim stanom ne vjemajo. Skušnja uči, da to, kar človek terdo in ojstro zasluži, ima vselej več teka in zdajnosti, kakor pa to, kar se z lahkoma pridobi. In to se vidi posebno pri nas učiteljih. Naši krajcarji so res kervavo zasluženi krajcarji, in zato pol več zdajo, kakor drugi, za ktere ni terplenja nobenega.

Blagoljub. Kaj pa, ljubi Bogomir, ali si bral v „Šolsk. prijatlu“ sostavke od naprave učiteljske hranilnice? Kaj se ti zdi? jaz mislim, da bi bila to zlo zlo koristna in potrebna naprava!

Bogomir. O gotovo lepa in prekorigstna naprava, če bi se le izpeljati in uresničiti lahko zamogla. Tisti sostavek v našem pridnem „Šolsk. prijatlu“ pač zasluži, da bi si ga vsak učitelj in vsak domoroдец prav globoko k sercu vzel. Res je, da sami učitelji ne moremo veliko storiti, toda nekoliko vendar le, in če nikoli ne začnemo, nikoli dognali ne bomo. Jaz upam in se zanesem, da je vsak učitelj, naj bo v katerem kraju hoče, dosti, da je na Slovenskem, zadovoljen in pripravljen, k taki koristni napravi po svoji večji ali manji moči z veseljem pristopiti. Ta prekorigstna naprava je bila že meni velikokrat prav živo v mislih, kar sim že tudi, kakor ti je še znano, v naših učiteljskih zborih večkrat od tega govoril. Jaz menim, da bi bilo naj bolje, da bi se ta reč naj pred pri učiteljskih zborih, kjer jih še imajo, in potlej po očitnih časopisih lepo in bratovsko pomenila; potlej naj bi se en poseben odbor iz šolskih predstojnikov in tudi učiteljev sostavil, kteri bi potlej vse te

opravila za celo Slovenijo domoljubno prevzeli in vodili. Zraven tega velikega odbora, kateri naj bi bil v Ljubljani ali pa v Celovcu, (kjer bi se več šolskih in domorodnih prijateljev oglasilo), — bi pa moglo biti tudi več manjših podružnic in odbornikov po deželi, kateri bi vse take doneske iz svoje okolice prejemali, in bi jih z raznimi potrebnimi opomini velikemu odboru ali vodstvu cele hranilnice pošiljali. Da bi se pa vse to s pravim uspehom in tékom pričelo, je pa potreba, da bi se najpred vsi slovenski učitelji k svojim dotičnim predstojnikom obrnili, in jih ponižno prosili, da bi hotli to potrebno in lepo reč s svojo veljavno besedo povsod priporočevati, in nam tudi pri slavni vladi, kar bi bilo mogoče, kakšno pripomoč doseči. Da bodo naši skerbni, visoki predstojniki in tudi slavna vlada, ki se za revno učiteljstvo od dne do dne vedno bolj prizadeva, da bodo to našo prelepo napravo tudi lepo podpirali, nam ni dvomiti. Izgled tega so nam že naš mili oče, prečastiti gospod Šimon Rudmaš, c. kr. šolski svetovavec na Koroškem, ki so se prvi k nam pridružili, in že tako rekoč prvi kamen k naši hranilnici vložili.

Blagoljub. Da bi nam pač Bog še več in veliko tacih dobrotnikov dal!

Bogomir. Jaz upam da. Zraven pa moramo tudi učitelji vsi edinih misel biti, in si povsod bratovsko roko podati, — tako bomo z zjedinjenimi močmi in z božjo pomočjo veliko lahko dognali in storili.

Blagoljub. Kar jaz učiteljev poznam, vem, da bi vsak rad po svoji moči pripomogel, ker pomoč, ki bi nam sčasoma iz hranilnice izvirala, bi se vsakemu gotovo prav zelo prilegla.

Bogomir. Bog nam daj k temu svoj blagoslov. Čas je, da se zdramimo, in ne čakamo, da bi nam sreča sama skozi okna v izbo letela, ker to bi bilo gotovo predolgo čakati.

Pomagajmo in zavejmo se sami, — in potlej se nam bo vse drugo samo delalo in izpeljalo.

Čas pogovora je stekel, in ljuba prijatla se po navadi prav poslovita, — in Blagoljub gre mirno premišljeva je na svoj dom.

Izplačana šala.

Pred več leti je bival v neki vasi na Kranjskem dečak, ktereга so Koradel imenovali. Bil je vredni naslednik „kranjskega Pavliha.“ Koderkolj je hodil, je šale in burke vganjal, ktere pa vunder niso bile take, da bi mladino pohujšale, ali koga družega nespodobno žalile. Posebno so bili zanikerni, razcapani fantje, v ktere je Koradel pšice svojih šal metal. Rad je v nedeljo popoldne v kerčmo prihajal, kjer je po navadi cela derhal takih malopridnežev počtenejim gostom prostor kratila; je njim z listjem zmešanega duhana ponujal, terte za škorne vezati prodajal, njih kriljake, iz kterih so večkrat lasje moleli, v kolorotovo rabo kupoval, se v njih vglajene, jerhaste hlače, kakor v zerkalo gledal, kerčmarja vprašal, koliko krیده na leto za fante porabi i. t. d. To se ve, da so mu bili fantje nemalo gorki, tode je zmiraj bil kak mož, ki se je za Koradelna potegnil. Če bi Koradelnu kaj v zlo vzel, bi bilo, da je malopridne berače vprašal, ako njim bo treba mavho ponašati; da je stare žene šnofati prosil, ali jih vprašal, kako jim je kava dišala, ali: kdo je bil ali bo danes čez njih ojstro sito pretresen i. t. d. Zraven tega je bil Koradel za vsako delo pripravljen. Koradel je pomagal cerkovniku zvoniti, kerčmarjevim hlapcom konje gleštati, čez klance voznikom četveriti, prodajavcom o somnju šotore delati, pri kupčevanju mešetiti — v kratkem, brez Koradelna ni nič storjenega bilo; Koradelna je vsak poznal, in vsakega Koradel.

Smešno obnašanje njegovo ni nobenemu bolj dopadlo, ko Jaklevemu Janezu. Prizadeval si je, ga v vsih njegovih Pavlihovim enakih burkah posnemati, ali ga celo prekositi. Tode le malo se mu je pristojalo. Imel je Koradel med družimi šalami tudi to, da je včasi kaj v papir zavitega, in z nitjo prevezanega na cesto vergel, v kterem je najdec le kako listje, ali kaj družega malovrednega zapazil.

Nek dan so se k veliki kerčmi v vasi trije dvakolati vozovi pripeljali. Bili so pijavkari iz Laškega. Za namenjeno šalo Jaklevega Janeza lepše prilike ni bilo. Hitro jo vdere domu, in piše na majhen komad papira te besede:

„Mislili ste, da ste Bog ve kaj našli, ko ste zvezek po-
„basali. Našli ste le raztergane, nerabljive knige, ktere vam
„iz serca privošim.“

Na to vzame iz police stare knige „male povesti“, list v
nje vtakne, knige z nekim zelenim papirjem ovije, in z nitjo
preveže. Na bolj samotnem kraju ceste verže kak streljaj
pred pijavkarjem svoje krasno blago na cesto, in se v košat
germ skrije. Naglo skoči prvi voznik z voza doli, zgrabi
zvezek, se krog in krog ozera, in ko nobenega ptujega ne
zagleda, vpričo svojih tovaršev najdbo pregleduje. Veselja
ko serna po koncu skoči, raztergane „male povesti“ dobro
spravi, da konju bič, za njim ko burja tovarši, da so jih dolgi
lasje komaj dohajati mogli.

Na vse gerlo se Jaklev Janez za njimi smeja, in se
ne more dosti čez „laške neumneže“ zavzeti, ki se najdbe raz-
terganih knjig tako nezmerno radujejo.

Hitro! kje je Koradel?

Alj Koradel se na Jaklevo razodetje nič kaj ne smeja.
Zamišljen gleda stari „praktikar“ v tla, kakor da bi se vzrok
radosti Lahov vresničiti vtegnil.

Drugi dan potem je bil v bližnjem tergu somenj. Tudi
Jaklev Janez se tje spravlja, da bi za nove jerhaste hlače
kupil. Tedaj vzame iz police molitvine knige, kjer je pet
goldinarjev v papiru (bankovcih) spravljenih imel. Alj kako se
zavzame, ko denarjev ne najde! Semtertje liste prebera in po
sobi rogovili, vse preišče — denarjev ni! Na ta ropot pri-
stopi sestra njegova, in ga vpraša, kaj da išče.

„Glej, ljuba sestra, tukaj, ravno tukaj v tih molitevni
knigah je tičalo pet goldinarjev, vse liste pak sim že preo-
bernil in — ni jih!!“

Sestrica se mu pa smeja.

„Ne žali se ne, nabore! jes sim jih spravila.“

„Kam?“

„Unidan sem hotla v cerkev, in ko se zavem, da sem
moje molitvene knižice pri prijateljci pozabila, sim tvoje vzela,
in pet goldinarjev v naglosti vtaknila. —“

„Kam?!

»V male povesti.

Jaklev Janez na somenj ne gre, ampak doma pod staro lipo zamišljen z šibico v pesek piše, svojo šalo in Koradnelna preklinja, in vzdnič previdi, da so „neumni Lahi“ „pametni“ bili, in se ponujene najdbe po pravici radovati smeli.

Bernard Tomšič.

Šolski zvon.

Kadar šolski zvon zapoje,	Ti, ko slišjo dvanajst biti:
Se raduje serce moje;	Ino „poldne“ zvon zvoniti —
Hitro vzamem svoje knjige,	Le tačas so ti veseli,
Za vse drugo ni mi brige.	Češ, zdaj bomo pili, jeli.

Kadar šolski zvon zapoje,	Prazna skleda, stara hala
Oj, kak tistim strašni, joj je!	Bi se takim pristojala,
Kteri v glavi slamo imajo,	Ki bi jeli le in pili,
In za šolo nič ne znajo.	Zraven pak se nič učili.

Ljubi! tak se zaderžimo,

Da se serčno veselimo.

Kadar mili zvonček kliče

V šolo fante noj dekliče.

Janez Tomšič.

Bratovska ljubezen.

Imel je oča nepridnega, zapravljivega sina. Kadarkolj si je kje kake krajcarje prislužil, jih je berž pri kerčmarju zapravil, ali za druge nepotrebne reči raztrošil. Ščasoma prične to ali uno, kar mu ravno v roke pride, od hiše prodajati. Ko mu pak zmikovati prilike manjka, zapusti očetovo hišo in se tje po širokem svetu poda. Nepoboljšanemu sinu oča ni trohice nič oporočil, in kmalo po zadni naredbi vmerje. Alj zvedeti smert svojega očeta, je ves ganjen, se je poboljšal in čez nekaj časa domu vernil, da bi vsaj na njega gomili za mirni počitek njegov, kterega je prej tolikokrat razžalil, Očenaš molil.

Alj: „Prekasno prideš!“ se pridšemu prijatelji posmehujejo; „tvoj oča so te izjebali.“ In to je prav, odgovori zgubljeni sin, „tega sim zaslužil!“ Kar pristopi k njemu brat, ga objame, poljubi, in: Naš oče so te sicer izjebali, pravi, tode tistega, ki si prej bil, ne tistega, ki si zdaj. Pojdi z meno, in vdeleži se mojega premoženja. Kako vam dopade ta bravtavska ljubezen?

Ludvik Tomšič.

Dva kozla.

Dva kozla, ki sta dolge roge ino brade, v glavi pa malo možgan nosila, se na bervi znideta. „Spravi se mi, ali te bom.“ „Če me duneš, te bom jaz tudi; ne stopim pa ne iz pota“, drugi odgovori. Tako se pričkata, potem pa ritansko postopita, roge nastavita in se terdo butneta. Tišala sta roge in brusila z njimi, kakor da bi bil narogljano železo pilil. Ne jenja nobeden, pritiskujeta le huje glavi; da bi pa njima spodleteti znało, ne pomislita. In ravno to se zgodi. Ko se namreč drugič terči menita, glavi jedna memo druge smuknete; jeden kozlov se na desno, drugi pa na levo v globoko vodo prekubicne. Do kože mokra iz vode komaj skolobitata. Potonila bi bila gotovo, če bi plavati ne znala. Bilo je to blizo polja. Vse je toraj po koncu, viditi, kako se svojoglavcoma plačuje. Sram nju je bilo, da nista vedla, kamo bi se djala. Ulila sta jo vsak na svoj dom. In kedar sta h kaki bervi prišla, sta se vselej ozerla, ali ni kdo na nji. Rajši sta poterpela, da je berv prazna bila, ko da bi se njima pale enaka pela.

T. Dernjač.

Bukve za šolske darila.

• Ker se sopot konec šolskega leta bliža, naznanjamo bravcom šolsk. prijatelja tudi letos za šolske darila primerniše bukvice raznega zapopadka, ki so nalaš za darila vezane po pristavljeni ceni v Leonovi in Liegelovi (Sigmundovi) bukvarnici v Celovci dobiti:

Molitne bukvice.

- Dušni raj v pobožnih molitvah*, velj. 24 kr. sr.
Spomin Jezusovega terpljenja 14 kr. sr.
Bukvice polne molitev in lepih nauk poleg Jaiza 24 kr. sr.
Hvala božja ali navod, kako naj mladi kristjan vsak dan Boga časti 21 kr. sr.
Nebeške iskrice za mladost, spisal Pintar 14 kr. sr.
Posebni nauki in molitve za shen'ko mladost 16 kr. sr.
Molitvice in potrebni nauki za mladenče 16 kr. sr.
Venec lepih molitev, posl. Likar 40 kr. sr.
Sv. Franciska Filoteja, 2. nat. 1 gled. 6 kr. sr.
Jezus moje želje, 3. natis, 40 kr. sr.
Vodnik pobošniga kristjana 30 kr. sr.
Premišlovanje in molitve kristjana, 30 kr. sr.
Sv. angelj varh ali vodnik pridnih otrok 8 kr. sr.
Keršanski junak, spisal Jeran 16 kr. sr.
Stezica v nebesa, izdal Jeran in Zamejc 8 kr. sr.
Nebeški kruh za otročiče 10 kr. sr.
Bog moje vse, moje veselje, moje življenje poleg Jarišča s 29 podobami olepšane (bodo kmalo natisnjene in okoli 20 — 24 kr. sr. veljale.)
Serce Marije, prečiste device, spisal Jeran 36 kr. sr.
- ### Bukve raznega zapopadka.
- Drobtince* raznih let (1847—1854) a zv. 1 gld. sr.
Resnice svete kerš. katoliške vere za manjši učence poleg Ratibonskega natisa 3 kr. sr.
Stari Urban ali pogovori dobrih kmetov 45 kr. sr.
Zgodovina stare zaveze, spisal Ciringer (brez podob) 18 kr. (s podobami) 1 gld. 12 kr. sr.
Bog čuje nad pravičnimi poleg Šmida 24 kr. sr.
Lepo darilo za pridne šolarčke, 16 kr. sr.
Božidar, povest za slov. mladino, 15 kr. sr.
Blagomir pušavnik, povest, 34 kr. sr.
Divji Hunci pred mestom Mezibrom, povest, 16 kr. sr.
Keršanski mladenč, ali ogledalo pobožnega življenja 24 kr. sr.
Peter in Pavl, ali Bog ubozih sirot naj boljši oče, 24 kr. sr.
Bog nikomur dolžen ne ostane, povest, 24 kr. sr.
Keršansko devištvo, nauki za žensko mladost, 36 kr. sr.
Življenja srečen pot, nauki za mladenče, 54 kr. sr.
Stric Tomaž ali življenje zamorcov, 48 kr. sr.